

Memo

Van: Martijn Verwoerd

Aan: ☒ Eerste Kamer, vaste cie. IWO & EZK/LNV

C.c.:

Datum: 21 februari '23

Betreft: Positionpaper Bouwend Nederland m.b.t. inwerkingtreding Omgevingswet

Inleidend

In dit positionpaper zal Bouwend Nederland een oordeel geven over de door de minister voorgenomen invoeringsdatum van de Omgevingswet. Wij zullen daarbij vooral ingaan op de werkbaarheid van het digitale stelsel (DSO).

Voorafgaand hebben wij nog een paar algemene opmerkingen. Invoering van wetgeving – zeker stelselwijzigingen zoals de Omgevingswet – leidt altijd tot (deels onvoorziene) problemen. Het is goed om aandacht te hebben voor die mogelijke problemen, zoals de Eerste Kamer daar ook regelmatig vragen over stelt. Anderzijds bestaat er ook een kans dat de verwachte positieve elementen van de Omgevingswet enigszins wegzinken in de discussie over potentiële problemen. De vraag zou wat ons betreft daarom vooral moeten zijn: is er voldoende vertrouwen dat de invoeringsproblemen te overzien en te managen zijn/zullen worden?

DSO

De discussie over de Omgevingswet is momenteel vooral een discussie over het DSO. Is het voldoende 'af' en stabiel om te kunnen starten? Als Bouwend Nederland kunnen wij slechts over een deel van het DSO een oordeel geven, namelijk over het deel dat wij met leden in de praktijk hebben getest. Inmiddels hebben wij een drietal sessies (zgn. werkplaatsen) georganiseerd met een aantal leden, begeleid door het ministerie van BZK. In die sessies hebben wij vooral gekeken naar de vergunningenmodule, omdat dat voor onze leden in de praktijk het meest gebruikte deel van het DSO zal zijn. In ons oordeel over het DSO houden wij er rekening mee dat het huidige systeem (omgevingsloket online) zo ook zijn eigenaardigheden heeft maar dat onze leden in de praktijk met die eigenaardigheden hebben leren werken. Wij betrekken ook het feit dat sommige leden vergunningaanvragen uitbesteden aan adviseurs in ons oordeel; kortom: denken wij dat die adviseurs met het DSO zoals wij het nu kennen kunnen werken?

Het afgelopen jaar hebben wij vooruitgang gezien in de werkbaarheid van de vergunningenmodule van het DSO. Een aantal zoekfuncties is vereenvoudigd en vragenbomen worden de komende maanden nog – mede op aandringen van het bedrijfsleven – aangepast en aangevuld. Dat proces zal ook na inwerkingtreding van de Omgevingswet door (moeten) lopen, vanwege de eerder al genoemde onvoorziene zaken die zich nu eenmaal altijd voordoen. Wel hebben wij het vertrouwen dat de vergunningenmodule op 1 januari 2024 voldoende klaar en gevuld is om mee te kunnen werken. Van belang is wat ons betreft vooral dat er dan wel een stevige organisatie staat die de eerste periode snel en doelgericht problemen kan oplossen. Wij vinden ook dat die organisatie beschikbaar moet zijn voor overheden én bedrijfsleven.

Wij denken ook dat de minister nog een extra inspanning kan plegen om invoeringsproblemen te beperken. Als Bouwend Nederland zijn wij in gesprek met het ministerie van BZK over het maken van één of meerdere instructiefilms. Praktijkgerichte video's waarbij aan de hand van een voor de ondernemer herkenbare casus een vergunningaanvraag in het DSO wordt doorlopen, zodat de ondernemer al bekend raakt met het systeem voordat ze zelf een eerste aanvraag gaan doen. Bij voorkeur kan de ondernemer dan ook inloggen in de demo-omgeving van het DSO, zodat de ondernemer interactief kan meeklikken. Wij denken dat dit voor andere branches – maar ook richting burgers – een goede aanpak zou zijn.

Zorgpunt daarbij is nog wel de capaciteit van de projectorganisatie, vooral als het op maatwerk in voorlichting voor diverse sectoren en ondernemers aankomt. Goede en sector/doelgerichte informatie en tools vooraf, zoals bovengenoemde instructiefilmpjes. Wij zouden de minister willen suggereren hier meer capaciteit en middelen voor vrij te maken; ons inziens loopt het proces nu nog wat te vrijblijvend en rommelig.

Uitvoerbaarheid Omgevingswet

De Omgevingswet is enerzijds een bundeling van veel reeds bestaande wet- en regelgeving en introduceert anderzijds ook een aantal nieuwe mogelijkheden, bevoegdheden en planvormen zoals het Omgevingsplan. Als we kijken naar de bereidheid om te oefenen met de Omgevingswet dan zien we dat bijvoorbeeld nu al veel gemeenten gebruik maken en leren van het bestemmingsplan met brede reikwijdte. Dat is een vorm van bestemmingsplan – geïntroduceerd in de Crisis- en herstelwet – dat eigenlijk voorsorteert op het Omgevingsplan. Inmiddels zijn er een paar honderd bestemmingplannen met verbrede reikwijdte vastgesteld of in procedure. Uit de voortgangsrapportages bij de Crisis- en herstelwet blijkt dat gemeenten niet alleen willen oefenen voor het Omgevingsplan, maar ook dat het bestemmingplan met verbrede reikwijdte voorziet in een behoefte waarin met een regulier bestemmingsplan niet kan worden voorzien. Ook op andere deelaspecten horen en zien wij dat de Omgevingswet voorziet in maatschappelijke, politieke en bestuurlijke behoeften.

Uiteindelijk moet zo'n wet – ook als hij voorziet in daadwerkelijke behoeftes – uitvoerbaar zijn. Dat is ook in het belang van de leden van Bouwend Nederland, want als plannen niet kunnen worden vastgesteld wordt er ook niet gebouwd. De uitvoering ligt echter in handen van de overheid. Over de uitvoerbaarheid aan overheidszijde kunnen wij geen oordeel vellen. Wij laten dat oordeel daarom graag aan de diverse overheidspartijen zelf.

Oordeel

Zoals gezegd kunnen wij alleen oordelen over het deel van het DSO waar wij ervaring mee hebben, de vergunningenmodule. Wij hebben er vertrouwen in dat dit systeem op 1 januari 2024 voldoende zal werken om de Omgevingswet in werking te laten treden. Oordelen over andere aspecten van de wet – zoals de plannenmodule en uitvoerbaarheid – laten wij graag aan de partijen die daar al ervaring mee hebben opgedaan.